

TALOUSARVION 2021 JA TALOUSSUUNNITELMAVUOSIEN
2021-2025 LAADINTAOHJE

pvm 10.8.2020

Sisällysluettelo

1. Talousarvion 2021 laadinta-aikataulu	3
2. TALOUSARVIO JA TALOUSSUUNNITELMA 2021 – 2025	4
3. Vuoden 2021 talousarvion ja vuosien 2021 – 2025 taloussuunnitelman laadintaohjeet	5
3.1 Talousarviokehysten lähtökohdat	7
3.2 Talousarvion ja taloussuunnitelmaraportin sisältö	8
3.3 Perustietoja talousarvion laadintaa varten	9
3.3.1 Käyttötalousosa.....	9
3.3.2 Investointiosa, rakenne ja sisältö	11
3.4 Vesihuoltoliikelaitos	12
3.5 Tilivelvolliset.....	13
4. Henkilöstösuunnitelma.....	14
5. Budjetin laadinnan ja kokoamisen vastuuhenkilöt.....	15
6. Talousarvioprosessissa käytettävät lomakkeet.....	16

1. Talousarvion 2021 laadinta-aikataulu

- 16.6.2020 Väestöennuste valmis
- 17.8.2020 Kunnanhallitus; Taloussuunnitelman kehys
- 31.8.2020 Toimialueet ilmoittaneet henkilöstösuunnitelmat Henkilöstöpalveluihin
- 30.09.2020 Käsitelty lautakunnissa ja tasapainotettu toimialueilla kunnanhallituksen kehyyksen mukaiseksi. Toimialueet tallentavat lautakunnassa käsitellyt talousarviodokumentit lautakunnan kokouksen jälkeen T:\EXCEDATA\TA-TStekstit\budjetti2020\ toimialueen kansion alle.
- 09.10.2020 Toimialueiden esitykset koottu sähköiseen muotoon
- 01.-9.10.2020 Taloussuunnitelman tasapainotusta;
toimialueiden esitysten sovittaminen kunnan kokonaistalouden kehyykseen
- 12.10.2020 Veroprosentit kunnanhallituksessa
- 27.10.2020 Johtoryhmä; Pormestarin esitys kunnanhallitukselle
- 28.10.2020 Pormestarin TA-info, lehdistöinfo
- 29.10.-30.10.2020 Valtuustoseminaari
- 02.-16.11.2020 Kunnanhallituksen käsittelyt ja ehdotus valtuustolle ma 16.11.2020
- 9.11.2020 Veroprosentit valtuustossa
- 07.12.2020 Talousarvioehdotus valtuustossa
Käyttösuunnitelmat annettu tiedoksi lautakuntiin 31.12.2020 mennessä

Talousarvio esitetään samantyyllisenä kuin vuoden 2021 arvio, sivun asettelu kaksipalstaisena ja fonttina käytetään Calibri 11:a. Tekstissä käytetään miljoonasta lyhenteenä milj. euroa.

2. TALOUSARVIO JA TALOUSSUUNNITELMA 2021 – 2025

Kuntastrategia, vuositavoitteet ja riskienhallinta

Valtuusto hyväksyi kokouksessaan 11.12.2017 Tuusulan strategiaperustaan kuuluvat vision, toimintatavat ja päämäärät.

Visio

Tuusulan visiona on "Vireä, kasvava ja hyvinvoiva Tuusula".

Tuusula on vireä, yhteistyöstään tunnettu hyvinvoivien ihmisten kunta. Tuusula kasvaa ja houkuttelee puoleensa niin asukkaita, yrityksiä kuin matkailijoita.

Päämäärät

Tuusulan kolme päämäärää ovat Sujuva Tuusula, Hyvinvoiva Tuusula ja Vireä Tuusula.

Toimintatapa

Yhteinen toimintatapamme on "Me teemme yhdessä uutta".

Valtuustokauden tavoitteet

Valtuustokauden 32 tavoitetta on johdettu strategian visiosta, päämääristä ja yhteisestä toimintavastamme "me teemme yhdessä uutta". Tavoitteita laatiessa on huomioitu pormestariohjelma sekä osallistuvan strategiaproessin aikana esiin nousseita keskeisiä asioita.

Valtuustokauden tavoitteet asetetaan valtuustokaudeksi. Valtuustokauden tavoitteita toteuttamaan määritetään talousarvion laadinnan yhteydessä vuositavoitteita ja toimenpiteitä, jotka saavuttamalla edetään kohti valtuustokauden tavoitteita. Valtuustokauden tavoitteiden etenemistä seurataan ja arvioidaan kerran vuodessa tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yhteydessä. Valtuustokauden tavoitteista johdettujen vuositavoitteiden ja toimenpiteiden etenemistä seurataan ja arvioidaan osavuosisikatsauksissa sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yhteydessä.

Strategian keskeisimmät kokonaisuudet 2021

Tuusulan kuntastrategiaa ja sen 32 vuositavoitetta on edistetty leveällä rintamalla kuluvan valtuustokauden aikana. Strategiakauden aikana on tunnistettu keskeisimmät edistettävät kokonaisuudet kullekin vuodelle. Strategian toimeenpanossa vuodelle 2021 on tunnistettu 8 tai 9 (määrästä päätetään talousarviotyöskentelyn edetessä) keskeistä ja kriittistä kokonaisuutta. Keskeisimpien kokonaisuuksien toimeenpanon johtaminen on erikseen vastuutettu. Strategian keskeisimpiä kokonaisuuksia toteuttavia valtuustokauden tavoitteita, vuositavoitteita ja toimenpiteitä seurataan ja arvioidaan säännöllisesti (tavoite- ja kehittämissalkussa).

Indikaattorit

Jokaiselle päämäärälle sekä valtuustokauden tavoitteelle on määritelty indikaattori tai indikaattoreita, joiden avulla seurataan päämäärän ja tavoitteen saavuttamista. Valtuustokauden tavoitteiden indikaattorit mittaavat valtuustokauden tavoitteiden saavuttamista. Päämäärien strategisiksi indikaattoreiksi on nostettu kokonaisuuden kannalta keskeisimmät indikaattorit, jotka mittaavat päämäärien saavuttamista.

Jokaiselle indikaattorille on määritetty lähtötaso sekä tavoitetaso valtuustokauden viimeiselle vuodelle 2021. Indikaattoreiden avulla seurataan ja arvioidaan kuinka päämäärien ja valtuustokauden tavoitteiden saavuttamisessa edetään. Asukas- ja asiakastyytyvyisyys ja -kokemus on indikaattori, joka tulee läpileikkaamaan koko strategian. Tavoitteita ja indikaattoreita pohdittaessa on pyritty selkeyteen, mitattavuuteen, realismuuteen ja merkityksellisyyteen.

Strategian ohjaavuus

Kuntastrategia on kunnan ja kuntalaisten yhteinen strategia. Se vaikuttaa kaikkiin kunnan toimijoihin ja se ohjaa ja sitoo koko kuntakonsernia.

Kunnan organisaatiossa tehdään laaja-alaista poikkihallinnollista kehittämistyötä, jota ohjataan kuntastrategiasta johdettujen strategisten asiakirjojen ja ohjelmien avulla. Strategiset asiakirjat ja ohjelmat tarkentavat ja täydentävät strategiaa. Kuntastrategiassa esitetään näille ylätasoinen linjaukset, valtuustokauden tavoitteet ja indikaattorit.

Kuntastrategiaa täydentäviä strategisia asiakirjoja ovat mm. hyvinvointisuunnitelma, omistajapolitiittiset linjaukset ja maapolitiittinen ohjelma.

Riskienhallinta osana strategiatyötä ja tavoitteiden laadintaa

Keskeisenä tavoitteena on sulauttaa riskienhallinta yhä kiinteämmäksi osaksi kunnan toiminnan suunnittelua ja tavoitteiden asetantaa ja seuranta. Osavuosikatsauksissa ja toimintakertomuksessa seurataan ja raportoidaan tavoitteiden lisäksi kuntatasoisten riskien toteutumista ja hallintaa.

Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa kunnan strategisten tavoitteiden ja muiden keskeisten tavoitteiden saavuttaminen. Jo kunnan strategisia tavoitteita asetettaessa arvioidaan tavoitteiden saavuttamiseen liittyviä riskejä sekä toimenpiteitä riskien hallitsemiseksi. Kunnan riskienhallintaa ja riskikarttaa tarkastellaan vuotta 2021 silmällä pitäen hallituksen linjattua ensi vuoden tavoitteet elokuussa.

Taloussarviossa nostetaan esille erityisesti ne riskit, joiden hallinta edellyttää lisätoimenpiteitä.

Taloussarviossa kuvataan toimenpiteitä riskien hallitsemiseksi ja toimenpiteiden toteutumista seurataan osavuosikatsauksissa ja toimintakertomuksessa. Riskiympyrälle kuvataan toimialueella ja kuntatasolla merkittävimmät riskit liittyen kuntalaisten ja kunnan hyvinvoinnin edellytysten turvaamiseen.

Valtuusto vahvistaa kuntastrategian vuosittain taloussarvion hyväksynnän yhteydessä. Toimialueet tekevät esityksensä lautakuntien toimivaltaan kuuluvista toimialueen ja palvelualueiden toimenpiteistä, jotka toteuttavat kunta- ja organisaatiostrategian vuosittain tavoitteiden ja riskienhallinnan saavuttamista. Toimialueet tekevät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelman vuodelle 2021 käyttäen luvussa 6. mainittua lomakepohjaa Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma.

Väestöennuste valmistui kesäkuussa

Kunnan väestöennuste, joka ulottuu vuoteen 2044, valmistui kesäkuussa 2020. Väestöennustetta 2020-2044 voi tarkastella osoitteessa <https://195.156.170.206/Tuusula/edit/>

3. Vuoden 2021 talousarvion ja vuosien 2021 – 2025 taloussuunnitelman laadintaohjeet

Talousarvion laadintaohjetta noudatetaan vuoden 2021 talousarviota ja vuosien 2021 - 2025 taloussuunnitelmaa tehtäessä. Ohje koskee kunnan toimialueita ja vesihuoltoliikelaitosta, ohjeessa annetaan kuntatasoinen kehys sekä toimialuekohtainen toimintakatekehys. Tarkentavia ohjeita annetaan myöhemmin tarvittaessa.

Kansantalouden kehitys

Koronaviruspandemia on aiheuttanut vakavan häiriön maailmantalouteen. IMF:n mukaan maailman kokonaistuotanto supistuu kuluvana vuonna noin 3 % edellisvuodesta. Maailmankaupan supistuminen pienentää sekä Suomen vientiä, että tuontia. Suomen bruttokansantuote supistuu 6,0 % vuonna 2020 (VM 16.6.2020). Viennin lisäksi yksityinen kulutus ja yksityiset investoinnit supistuvat. Koronavirusepidemian vaikutuksen oletetaan hiipuvan ja talouden kasvun elpävän loppuvuonna. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,5 % vuonna 2021 ja 1,7 % vuonna 2022.

Kuntatalouden toimintamenojen kasvun arvioidaan hidastuvan 2,4 prosenttiin vuonna 2021, kun koronapandemian hoitoon vaadittavat lisäpanostukset poistuvat. Riskinä kuitenkin on, että terveydenhuollossa hoitonoja siirtyy etenkin ensi vuodelle. Toimintamenot kasvavat v.2022-2024 keskimäärin 3,1 prosenttia vuodessa. Toimintamenoja kasvattaa väestön ikääntymisestä johtuva palvelutarpeen kasvu.

Kuntien investointitaso on aikaisempaan kehitykseen nähden varsin korkealla tasolla. Suhdannetilanteen heikkeneminen ja kuntatalouden heikkenevät näkymät voivat viivästyttää investointien toteutumista. Heikkenevä toiminnan ja investointien rahavirta näkyy kuntien lainakannan kehityksessä sekä laskennallisessa veroprosentin korotuspaineessa. Yksityiset investoinnit jatkavat supistumista vuonna 2021 sisältäen asuinrakentamiseen kohdistuvat investoinnit. Epävarmat näkymät voivat siirtää joitakin investointeja eteenpäin tai estää niiden toteutumisen.

Työllisten määrän arvioidaan laskevan 2,5 % v. 2020 ja 0,5 % vuonna 2021.

Kesäkuussa Tuusulassa oli työttömiä 12,9 % työvoimasta. Työttömiä työnhakijoita oli 2 547 (lisäys 1 453 vuodessa), joista alle 25-vuotiaita oli 306. Pitkäaikaistyöttömien määrä nousi 429 henkilöön, lisäystä kertyi 61 henkilöä vuodessa. Avoimia työpaikkoja oli 265 kappaletta (kesäkuun työllisyyskatsaus, Uudenmaan ELY -keskus).

Tuusulassa oli kesäkuussa 38 769 asukasta, mikä oli 175 asukasta enemmän verrattuna edellisvuoden määrään, 38 594 asukasta (huhtikuu 2019). Vuoden 2019 lopussa oli 38 599 asukasta. Syntyvyys oli 23 kesäkuun aikana.

3.1 Talousarviokehityksen lähtökohdat

Kuntatasoisen kehityksen lähtökohtana ovat kuntastrategian toteuttaminen, käyttötalouden pysyvän tasapainon saavuttaminen taloussuunnitelmakaudella 2021 – 2025 sekä velkaantumisen hallittu kasvu.

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää.

Ulkoisten käyttötalousmenojen kasvuksi (kunta + vesihuoltoliikelaitos) vuodelle 2021 esitetään kehyksessä 1,8 % talousarvioon 2020 nähden. Vuoden 2021 menokehyyksen pohjana ovat Kuntaliiton vero- ja valtionosuusennusteet, kunnan toimialueiden ennakoimat tulo- ja menolisäykset sekä tuottavuus- ja sopeutustoimet. Vuoden 2021 kehukseen on sisällytetty tuottavuus- ja sopeutustoimia 3 milj. euroa, erä kohdistetaan toimialueille elokuun aikana. Verotulojen ja valtionosuuksien määrä täsmentyy budjetointiprosessin edetessä.

Toimialueet saavat toimialuekohtaisen kehyslaskelman.

Sote-uudistukseen liittyen talouspalvelut tekee erikseen informatiiviset tulos- ja rahoituslaskelmat vuosille 2023 - 2025, joissa sote-uudistuksen vaikutukset on otettu huomioon elokuussa 2020 käytössä oleviin tietoihin perustuen.

Investointihankkeiden yhteissumman osalta menokehys vuodelle 2021 on 59,5 milj. euroa. Investointien määrää arvioidaan kriittisesti elo-syyskuun aikana. Investointien arvioidaan pysyttelevän suunnitelmavuosina huomattavan korkealla, keskimäärin jopa yli 60 milj. euron tasossa.

ICT-investoinnit on keskitetty vuoden 2021 talousarviossa tietohallintoon.

Toimialuekohtainen käyttötalouden kehys

Toimialueiden talousarviokehys on tarkoitettu noudatettavaksi talousarvion laadinnassa vuodelle 2021 sekä ohjeellisena vuosille 2021 – 2025. Toimialueiden tulee edelleen tarkastella kriittisesti sekä toimintatuloja että – menoja sekä suunnitella taloutta tasapainottavia toimenpiteitä.

Verotulot ja valtionosuudet

Kehyslaskelman lähtökohtana on yleisen kiinteistöveroprosentin nousu 1,35 %:iin (v. 2020 0,93 %), vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveron nousu 0,55 %:iin (v. 2020 0,41 %) sekä ansiotuloveroprosentin nousu 19,75 %:iin (v. 2020 19,50 %). Tuusulan verotulojen arvioidaan laskevan vuonna 2021 0,6 milj. euroa (0,3 %) vuoteen 2020 nähden. Valtionosuuksien ennakoitaan laskevan 5,7 milj. euroa vuoden 2020 ennusteesta, kun koronaviruksesta aiheutuneiden verotulojen viivästymiseen saatu valtion kompensatio 4,4 milj. euroa vähennetään Tuusulan valtionosuudesta vuonna 2021. Verotulojen ja valtionosuuksien määrän tarkennukset huomioidaan budjetointiprosessin aikana.

Tuloslaskelma- ja rahoituslaskelmaluonnokset

Toimintatulot

Käyttöomaisuuden myyntivoittojen arvioidaan nousevan 10,3 milj. euroon, kasvua 2020 talousarviosta 2,8 milj. euroa. Maankäytösopimuskorvausten arvioidaan kasvavan 3,0 milj. euroon (kasvua 1,5 milj. euroa).

Muiden ulkoisten toimintatulojen ennakoitaan vähenevän 0,5 milj. euroa, lähinnä korona-vaikutusten sekä asuntomessutuottojen supistumisen vuoksi.

Toimintamenot

Lähtökohtana on, että kunnan henkilöstömäärä ei kasva ja että asiakasmäärien aiheuttaman kustannuspaineen kasvuun pystytään vastaamaan kevyemmällä ja ennaltaehkäisyyn painottuvilla palveluilla. Kehyslaskelmassa on eritelty sisäiset ja ulkoiset toimintamenot- ja tulot. Sisäiset erät sisältävät vuokrat, siivouskulut, ruokapalvelumaksut ja erillisyyksikköjen hallintopalvelukulut.

Toimintakate

Toimialueet ovat toimintakatesitovia valtuustoon nähden. Toimintakate vuodelle 2021 annetaan toimialueille erillisessä kehyslaskelmassa. Toimintakatteeseen vaikuttavien toimintamenojen kasvu toimialueittain näkyy kehyslaskelmassa.

Tulos

Tulos ilmoitetaan erillisessä kehyslaskelmassa. Seuraavien vuosien tuloksen nostaminen ylijäämäiseksi edellyttää jatkuvia toimia tuottavuuden parantamiseksi sekä tonttikaupan vauhdittamista, erityisesti Etelä-Tuusulan alueella. Kunnan lainamäärän kasvun taittaminen edellyttää kunnan käyttötalouden tervehdyttämisen ohella tiukkaa investointien harkintaa.

Suunnitelmavuosiin vaikuttaa olennaisesti Tuusulan maksuosuus Apotin kustannuksista. Lisäksi Keusote kuntayhtymälle asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisella on merkittävä vaikutus kunnan tulokseen.

Rahoitustuotot ja -kulut

Talousarviovuoden 2021 pitkäaikaisten lainojen korko-olettamana käytetään olemassa olevien tai vuonna 2021 nostettavien lainojen osalta keskimäärin noin 1,5 % ja kuntatodistusten osalta 0,0 %. Korko-oletusta täsmennetään budjetointiprosessin kuluessa. Taloussuunnitelman lähtökohtana on, että kunnan rahoitus toteutetaan tulevina vuosina vähintään puoliksi pitkäaikaisilla lainoilla. Mikäli investointisuunnitelmissa tapahtuu muutoksia, pitkäaikaisen rahoituksen määrää muutetaan vastaavasti.

Investointiohjelma

Tulevien investointien mittakaavaan vaikuttaa olennaisesti koulu- ja päiväkotiverkon investointien sekä Etelä-Tuusulan infra-investointien aikataulu ja toteutustapa. Investointiohjelma tarkentuu talousarvioprosessin edetessä.

Kassavirtaennuste

Tulorahoituksen riittämättömyydestä ja suurista investoinneista johtuen kunnan korollisten velkojen kasvu säilyy nopeana.

3.2 Talousarvion ja taloussuunnitelmaraportin sisältö

Talousarvio ja taloussuunnitelma sisältää seuraavat kokonaisuudet:

- Kuntastrategia
- Tavoitteet 2021
- Riskienhallinta
- Talousarvion yleiset perusteet
- Taloudelliset lähtökohdat
- Taloudelliset laskelmat kuntatasolla
- Käyttötalousosa
- Henkilöstösuunnitelma
- Investoinnit
- Tilivelvolliset vuonna 2021
- Väestöennuste
- Liitteet: kohderahoitteisia tehtäviä hoitavien yksiköiden talousarviot; keski-uudenmaan ympäristökeskus, holhoustoimen edunvalvontapalvelut, keski-uudenmaan maaseutuhallintopalvelut, ruokapalvelut. Nettoyksikkö: Tilapalvelut ja Rykmentinpuisto sekä liikelaitos: Vesihuoltoliikelaitos.

3.3 Perustietoja talousarvion laadintaa varten

Tilapalvelun ja ruokahuollon sisäiset laskutukset sisältyvät määrärahaan ja tuloarvioon.

Henkilöstökulujen laskentaperusteista:

Kunta-alan virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 31.3.2021 saakka. Talousarvion palkkaliitteeseen on päivitetty maaliskuun 2020 palkat korotettuina arvioiduilla korotusten vaikutuksilla 2,79 %:lla. Korotuksen lisäksi palkkakustannuksiin on laskettu lomarahen vuosivaikutukset täysimääräisinä. Sijaismäärärahat kokonaisuudessaan arvioidaan tilille 40010.

Henkilöstön sivukulut ovat yhteensä 20,97 % palkkasummasta. Laskelmassa työnantajan KuEI – palkkaperusteinen maksu 17,15 %, kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu 1,34 %, tapaturmavakuutus 0,193 %, työnantajan työttömyysvakuutusmaksut 2,25 %, ja muut sosiaaliturvamaksut 0,035%. Eläkevakuutusmaksuja lasketaan muista paitsi Teknisten sopimuksen piiriin kuuluvien henkilöiden kokouspalkkioista. Työttömyysvakuutusmaksussa on varauduttu maksun nousuun ensi vuonna, maksu tarkentuu syksyn aikana.

3.3.1 Käyttötalousosa

Käyttötalousosa kootaan nykyisellä rakenteella toimialueittain lautakuntakäsittelyä varten. Toimialuekohtaiset talousarvion tekstipohjat ovat toimialueiden talousvastaavien käytettävissä T:\EXCEDATA\TA-TStekstit\budjetti2021\toimialuekohtaisten kansioiden alla. Kukin toimialue ohjeistaa omat yksikkönsä. Toimialueiden talousvastaavat huolehtivat oman toimialueen palkkaliitteiden tarkistamisesta.

Kasvun ja ympäristön toimialue arvioi budjetin maankäyttösopimusten osalta sisältäen ostot, myynnit ja maanvaihdot, sekä tontinvuokrauksesta syntyvät tulot. Maanmyyntivoitot tallennetaan taloussuunnittelussa kunnan tuloslaskelmaosaan Kasvun ja ympäristön toimialueen ilmoittaman euromäärän mukaisesti poikkeuksena Rykmentinpuiston taseyksikölle kohdistuvat maanmyyntivoitot, mitkä budjetoidaan yksikön omalle kustannuspaikalle.

Keski-Uudenmaan sote kuntayhtymältä ostettavat palvelut budjetoidaan kunnanviraston johdon alle omille kustannuspaikoilleen.

Toimialueiden tulee sisällyttää talousarvioesitykseensä eläkemenoperusteiset maksut sekä työterveyshuollosta aiheutuneet menot. Nämä erät on huomioitu toimialuekohtaisissa menokehysraameissa.

Talousarvioon sisältyvät sisäiset erät on oltava sovittuna palvelun tuottajan ja tilaajan kesken. Sisäiset erät budjetoidaan keskitetysti taloussuunnittelussa. Toimialue ilmoittaa erillisellä lomakkeella vuositasolla yli 5 000 euron määräiset sisäiset erät taloussuunnitteluun erillisellä lomakkeella. Lähtökohtana on, että myyjä tekee ilmoituksen, ja vastakirjaus tehdään sis. ostajalle myyjän ilmoituksen perusteella. Alle 5 000 euron sis. erät pitää toimialueen huomioida vastaavissa ulkoisissa erissään, jotta toimialueen talousarvio ei ylity tältä osin. Ruokapalveluiden, sisäisen siivouksen sekä sisäisten vuokrien osalta viedään euromäärät edelleen keskitetysti FPM:ään taloussuunnittelussa (myös alle 5 000 euron erät).

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen, holhoustoimen edunvalvontapalveluiden, Tilapalveluiden, Rykmentinpuiston ja Vesihuoltoliikelaitoksen osalta hallinnolliset erät tullaan laskuttamaan sisäisesti v.2021 heille erikseen ilmoitetun euromäärän mukaan.

Toimialueet tekevät talousarvioesityksen toimialueelle annetun toimintakatteen mukaisesti. FPM sovellukseen syötetään esitys vuodelle 2021, mikä pohjautuu toimialueelle annettuun toimintakatteeseen.

Talousarvioesityksestä tulee laatia talousarviovuoden lisäksi esitykset seuraaville 4 suunnitelmavuodelle 2021-2025 FPM sovellukseen. Syöttötasona riittää 1 tili per tiliryhmä ja 1 kustannuspaikka per palvelualue.

Investointisuunnitelman toteutumisen aiheuttamat käyttötalouden muutokset (säästöt ja kululisäykset) suunnitelmavuosiin tulee huomioida käyttötalouden talousarvioesityksessä.

Toimialuetasolla kuvataan talousarviovuoden 2021

- 1) toiminta ja toimintaympäristön muutokset keskeisiltä osin
- 2) strategian toteuttamisesta ja strategian mukaisista kehittämistoimista
(vuositavoitteet, projektit ja muut toimenpiteet)
- 3) keskeiset muutokset toiminnassa ja taloudessa 2021 sekä taloussuunnitelmakaudella 2021 - 2024

4) henkilöstösuunnitelma vuodelle 2021 esitettynä toimialuetasolla.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelmassa vuodelle 2021 selvitetään palveluiden tuottamiseen sekä talouteen liittyviä riskejä ja niiden hallintakeinoja neljästä eri näkökulmasta: strategiset, toiminnalliset, taloudelliset sekä vahinkoriskit.

Henkilöstömäärät esitetään keskitetysti talousarviokirjan henkilöstöosion yhteydessä.

Palvelualueiden teksteissä kuvataan ytimekkäästi palvelusuunnitelman painopisteet ja keskeiset muutokset toiminnassa, keskeiset indikaattorit, tuloarviot ja määrärahat. Tekstissä tulee erityisesti kuvata muutosten vaikutusta kuntalaisten saamaan palveluun. Päällekkäisyyttä toimialueen tiivistelmäosion ja palvelualue tekstien välillä on vältettävä. Talousarviokirjassa ei esitetä toimielinten talousarviotietoja.

Kohderahoitteisia tehtäviä suorittavat yksiköt tulevat saamaan erillisen ohjeen talousarvion laadintaa varten. Kohderahoitteisia tehtäviä hoitavat yksiköt ovat: Tilakeskus (nettobudjetoitu), Rykmentinpuisto, ruokapalvelut, Keski-uudenmaan ympäristökeskus, holhustoimen edunvalvontapalvelut ja Keski-uudenmaan maaseutuhallintopalvelut.

3.3.2 Investointiosa, rakenne ja sisältö

Investointiosan rakenne

Investointiosa sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja suunnitelmavuosille. Useamman vuoden aikana toteutettava investointihanke jaetaan eri vuosille.

Investointiosassa valtuusto hyväksyy määrärahat ja tuloarviot hankkeille tai hankeryhmille. Hankkeet ja hankeryhmät ryhmitellään toimielimittäin ja tehtävittäin.

Kokonaiskustannusarvio

Investointiosassa esitetään investointihankkeen tai hankeryhmän kokonaiskustannusarvio. Yli 3 miljoonan euron uusista talonrakennuksen hankkeista tehdään laskelma Invest for excel tai muun soveltuvan ohjelman avulla. Valmis laskelma tallennetaan T/EXCEDATA/Ta-TStekstit/Talousarvio 2021/ Investoinnit kansion alle. Jo käynnissä olevista, vuonna 2021 jatkuvista hankkeista ei laskelmaa tarvitse tehdä.

Määräraha investointiosassa

Investointiosaan arvioidaan tarvittava määräraha. Lisäksi esitetään edellisenä tai edellisinä vuosina hankkeeseen käytetty määräraha ja suunnitelmavuosille arvioitu käyttötarve. Hankkeet tulee tarkoin perustella.

Investointiosassa käsitellään aktivoitavat hankintamenot. Investointiosaan voi esittää vain yksikköhinnaltaan 10.000 euroa*) suurempia hankkeita ja niiden pitoaika on yli kolme (3) vuotta. Hankkeen tulee olla luonteeltaan sellainen, että se lisää kunnan käyttöomaisuuden arvoa ja käyttöaikaa (ei vuosikorjaus, home- ja kosteusvaurioiden korjaus tai väistötilojen kustannukset).

*) Kilan (Kirjanpitolautakunnan kuntajaos, Kauppa- ja teollisuusministeriö) yleisohjeen mukaan kunnan käyttöomaisuuden aktivoinnin alaraja saa olla enintään 10.000 euroa nettona (= hankkeesta vähennetty rahoitusosuus ja ALV). Alle 10.000 euron hankinnat ovat käyttötalouden kuluja. Sellainen hanke joka ei ylitä 10.000 euroa, oikaistaan viimeistään tilinpäätöksessä investoinneista käyttötalouteen Kilan ohjeen mukaisesti.

Jokaisesta yli 300 000 euron investoinnista tulee täyttää hankekortti. Lomake löytyy tämän ohjeen luvusta 6. Erityistä huomiota kiinnitetään investointien perusteluihin.

Investointihankkeiden suunnittelun yhteydessä laaditaan toimialuekohtainen hankintasuunnitelma. Toimialue ilmoitetaan muodossa toimialue/palvelualue. Suunnitelmaan kirjataan tiedossa olevat tulevat hankinnat ja sopimukset, joiden arvo ylittää 10 000 euroa (alv 0 %). Investointihankkeisiin liittyvät hankinnat kirjataan hankintasuunnitelmaan. Tässä yhteydessä on hyvä miettiä, onko tarpeen kilpailuttaa toimialuekohtaisia tai toimialueet ylittäviä hankinta- tai puitesopimuksia, joihin kunnalla ei ole vielä sopimusta. Hankintasuunnitelma liitetään talousarvioon, ja sen toteutumista seurataan osavuosisikastausten investointi- ja hankintasuunnittelun yhteydessä.

TILAHANKKEIDEN TOTEUTTAMISOHJE

Ohje löytyy Kaiusta kohdasta

<https://tuusula.sharepoint.com/sites/saadokokoelma/Jaetut%20asiakirjat/Ohjeet%20ja%20ohjelmat/Tilahankkeiden%20toteuttamisohje.pdf>

Tuloarvio investointiosassa

Investointitoiminnan tuloina talousarviossa esitetään arvioidut valtion ja muiden yhteisöjen rahoitusosuudet investointimenoihin ja käyttöomaisuuden myyntitulot.

3.4. Vesihuoltoliikelaitos

Kunnan vesihuoltoliikelaitoksesta laaditaan kunnan tiedoista erikseen näytettävät tuloslaskelma, investointi- ja rahoitusosa.

Sekä valtuusto että johtokunta asettavat liikelaitokselle sitovia tavoitteita. Valtuuston toimivallasta liikelaitoksen tavoitteiden asettamisessa säädetään kuntalain 13.2 §:ssä ja johtokunnan toimivallasta tavoitteiden asettamisessa kuntalain 87c.3 §:ssä. Tavoitteet esitetään liikelaitoksen talousarviossa.

Talousarvion perustelutekstissä selvitetään liikelaitoksen palvelukysyntään, tuotantotavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen liittyviä haasteita ja epävarmuustekijöitä. Perusteluissa tehdään lisäksi selkoa toiminnan painopisteistä ja kehittämistarpeista sekä arvioidaan voimavarojen riittävyyttä, ja riskitekijöitä.

Valtuustoon nähden tulosbudjetissa sitovia eriä ovat kuntalain 87e.3§:n mukaan kunnan ja liikelaitoksen väliset pääomarahoituksen korvaukset, kuten korvaus kunnan liikelaitokseen sijoittamasta peruspääomasta. Rahoitusbudjetissa valtuustoon nähden sitova erä on peruspääoman lisäys ja palautus. Investointibudjetissa ei pääsääntöisesti ole valtuustoon nähden sitovia meno- tai tuloeria.

Investointirahaston budjetti tulee sisällyttää vesihuoltoliikelaitoksen talousarvioon.

3.5 Tilivelvolliset

TILIVELVOLLISET kuntalain 75 §:n mukaan vuonna 2021

Tilivelvollisella tarkoitetaan ao toimialueen ja toimielimen tehtäväalueen johtavaa viranhaltijaa, jolle myönnetään vastuuvapaus. Koska tarkastuslautakunnalla toimielimenä ei ole johtavaa viranhaltijaa, jää tilivelvollisen johtavan viranhaltijan nimi tästä kohdasta pois.

Tilivelvolliset 1.1.2021 päiväyksen mukaan koskien johtavaa viranhaltijaa tai hänen sijaistaan.

TOIMIALUE toimielin	palvelualue	johtava viranhaltija	1.1.2021 nimi
-------------------------------	--------------------	-----------------------------	-------------------------

KUNTATOIMIALA**YLEISHALLINTO- JA JOHDON TUKI**

kunnanhallitus	kunnanviraston johto	kansliapäällikkö	Harri Lipasti
----------------	----------------------	------------------	---------------

YHTEISET PALVELUT

		talousjohtaja	Markku Vehmas
--	--	---------------	---------------

asiakas- ja henkilöstöpalvelut/ henkilöstöpalvelut	vt henkilöstöjohtaja		Juha Tynjä
asiakaspalvelut	talousjohtaja		Markku Vehmas
hallintopalvelut	vs. kunnansihteeri		Kirsi Kurtti
talouden ohjaus	talousjohtaja		Markku Vehmas
kehittäminen ja tietohallinto	kehittämisjohtaja		Teemu Laakso

SIVISTYS

		sivistysjohtaja	Virpi Lehmusvaara
--	--	-----------------	-------------------

kasvatus- ja sivistyslautakunta			
sivistyksen tukipalvelut	kasvatus- ja sivistystoimenjohtaja		Virpi Lehmusvaara
varhaiskasvatus	varhaiskasvatuspäällikkö		Hanna-Mari Halinen
oppiminen	opetuspäällikkö		Markus Torvinen
kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta			
kulttuuri	kulttuuri- ja museotoimen johtaja		Ulla Kinnunen
vapaa-aika	vapaa-aikapalveluiden päällikkö		Risto Kanerva

KASVU JA YMPÄRISTÖ

		kuntakehitysjohtaja	Heikki Lonka
--	--	---------------------	--------------

kuntakehitys-
lautakunta

toimialueen kehittäminen ja hallinto	kuntakehitysjohtaja		Heikki Lonka
Elinvoima, asuminen ja kehittäminen	elinvoimajohtaja		Kristiina Salo
kuntasuunnittelu	kuntasuunnittelupäällikkö		Asko Honkanen

- rakennus-
valvontajaosto

rakennusvalvonta	johtava rakennustarkastaja		Johanna Aho
------------------	----------------------------	--	-------------

tekninen lautakunta

yhdyskuntatekniikka	yhdyskuntatekniikan päällikkö		Petri Juhola
tilapalvelut	tilapalvelupäällikkö		Mikko Simpanen

Vesihuoltoliikelaitos

	liikelaitoksen johtaja		Jukka Sahlakari
--	------------------------	--	-----------------

ympäristökeskus

	ympäristökeskuksen johtaja		Risto Mansikkamäki
--	----------------------------	--	--------------------

4. Henkilöstösuunnitelma

Toimialueet ottavat Kuntarista eläköitymisennusteet koko suunnittelukaudelle vuosille 2021 – 2029.

Toimialueiden tulee esittää yksityiskohtaiset henkilöstömuutosesitykset perusteluineen vuodelle 2021 (uudet virat ja työsopimussuhteet, lakkautettavat virat ja työsuhteet, tehtävämuutokset). Lisäksi tulee esittää alustavat henkilöstömäärämuutokset (lisäykset ja vähennykset toiminnoittain) suunnittelukauden

vuosille 2021 ja 2021. Henkilöstömuutoksia suunniteltaessa tulee ottaa huomioon mm. eläköitymisen vaikutukset, prosessien kehittymisen, toimintatapojen muutosten vaikutukset jne.

Henkilöstösuunnittelua ja em. tietojen toimittamista varten toimialueilla on käytettävissä tämän ohjeen liitteinä olevat lomakkeet henkilöstömuutoksista ja niiden vaikutuksista käyttötalouteen. Lomakkeet toimitetaan henkilöstöasiantuntija Anita Vuorenmaalle viimeistään 31.8.2020 (joko sähköpostina tai sisäpostina). Lomakkeiden tietojen perusteella kootaan henkilöstösuunnitelma osaksi taloussuunnitelmaa.

Henkilöstökoulutuksiin ja tyhy (50e/hlö) /virkistystoimintaan varattavat määrärahat arvioidaan yksikön koulutussuunnitelmaan ja tyhytoimintasuunnitelmaan perustuen. Määrärahat merkitään talousarvion ao. menokohtiin (esim. 44410 koulutuspalvelut, 49470 erilaiset tilaisuudet, yhteistoiminta).

5. Budjetin laadinnan ja kokoamisen vastuuhenkilöt

YLEISHALLINTO JA JOHDON

TUKI

16

Kansliapäällikkö Harri Lipasti
Johdon assistentti Minna Mäkitalo
Vs. Viestintäpäällikkö Paula Miettinen
Kehittämispäällikkö Heidi Hagman
Keski-Uudenmaan Ympäristökeskuksen
johtaja Risto Mansikkamäki

Yhteishenkilö: talousasiantuntija Mia Koskikallio

YHTEISET PALVELUT

Talousjohtaja Markku Vehmas
Vt. henkilöstöjohtaja Juha Tynjä
IT-palvelupäällikkö Miikka Allen
Vs. Kunnansihteeri Kirsi Kurtti
Johtava yleinen edunvalvoja Arto Nätkynmäki
Kehittämisjohtaja Teemu Laakso
Maahanmuutto- ja työllisyysasioiden päällikkö Laura Smolander
Ohjaamopalvelupäällikkö Jaana Kellosalmi
Talouspäällikkö Heli Hippeläinen
Tietohallintopäällikkö Niko Kinnunen

Yhteishenkilö: talousasiantuntija Mia Koskikallio

SIVISTYS

14

Sivistysjohtaja Virpi Lehmusvaara
Ruokapalvelupäällikkö Kirsi Hanski
Opetuspäällikkö Markus Torvinen
Tuusulan lukion rehtori Seppo Kärpänen
Kasvun ja oppimisen tuen päällikkö Helena Palola
Kansalaisopiston rehtori Timo Rusanen
Varhaiskasvatuspäällikkö Hannamari Halinen
Varhaiskasvatuksen asiantuntija Vesa Joronen
Kulttuuri- ja museotoimen johtaja Ulla Kinnunen
Kirjastotoimenjohtaja Annastiina Louhisalmi
Vapaa-aikapalveluiden päällikkö Risto Kanerva
Työnjohtaja Jaska Vilen
Uimahallin esimies Pasi-Jussi Hyytinen
Alueellisen nuorisotyön esimies Petteri Kemppainen

Yhteishenkilö: Taluspäällikkö Terttu Turnbull-Smith

KASVU JA YMPÄRISTÖ

26

Kuntakehitysjohtaja Heikki Lonka
Johtava rakennustarkastaja Johanna Aho
Yhdyskuntatekniikan päällikkö Petri Juhola
Elinvoimajohtaja Kristiina Salo
Tilapalvelupäällikkö Mikko Simpanen
Mittausteknikko Jukka Lehtonen
Työpäällikkö Jyrki Sjöblom
Liikenneinsinööri Jukka-Matti Laakso
Kunnossapitopäällikkö Jari Huttunen
Kunnanpuutarhuri Riitta Kalliokoski
Rakennuspäällikkö Esa Koskinen
Suunnitteluarkkitehti Riitta Laurila

Kiinteistönhoitopäällikkö Atso Vesa
Siivouspäällikkö Riikka Meriläinen
Kiinteistötaloussuunnittelija Riikka Halonen
Kuntasuunnittelupäällikkö Asko Honkanen
Kaavoituspäällikkö
Kiinteistökehityspäällikkö Hannu Kantola
Maankäyttöpäällikkö Päivi Hämäläinen
Paikkatietopäällikkö Jarmo Kyllönen
Asuntotoimenpäällikkö Outi Hämäläinen
Paikkatietoasiantuntija Annalena Saarikivi
Ohjelmapäällikkö Tuomo Sipilä
Hallintopalvelusihteeri Outi Tynjälä
Toimistos sihteeri Tuula Hakonen

Yhteishenkilö: Kehittämis- ja taluspäällikkö Jussi Rantala

Vesihuoltoliikelaitos

2

Liikelaitoksen johtaja Jukka Sahlakari
Hallintosihteeri Satu Lahti

KOORDINOINTI JA SUUNNITTELU:

Talousjohtaja Markku Vehmas
Taloussuunnittelupäällikkö Sanna Senelius-Piiparinen

6. Talousarvioprosessissa käytettävät lomakkeet

Talousarvioprosessissa käytettävät lomakkeet löytyvät T/EXCEDATA/LOMAKE-kansion alta.

Käytettävissä olevat lomakkeet:

- SIS.ERÄT lomake. Myyjä ilmoittaa sisäisten palvelujen osalta FPM:ään vietävät, yli

5 000 euron vuositason erät.

- Palvelutason muutos lomake. Lomakkeella kerrotaan toimenpiteistä talousarvioon pääsemiseksi, kehykseen sisältyvistä uusista palveluista/ toiminnoista, tai talousarviokehyksen ulkopuolelle jäävistä palveluista/ toiminnoista.

- Uuden viran perustaminen tai uuden toistaiseksi voimassaolevan työsuhteen käyttöönotto (VIRTYOper).

- Uuden viran/tehtävän vaikutus käyttötalouteen (VIRTYOpervaikutus)

- Henkilöstömääräsuunnitelman apuna käytettävä syöttöpohjalomake (HENKILÖSTÖSUUNNITELMA).

- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan suunnitelma 2021 lomake.

- Toimitilojen hankekortti yli300 000 euron investointihankkeista, tiedot täytetään hankelomakkeeseen (HANKEKORTTI). Hankekortin lisäksi kerrotaan tiedot tiivistetysti alla olevan mallin mukaisesti word tiedostomuodossa, mikä sisältää mm. tiedon hankkeen kokonaiskustannuksesta ja vuositason vaikutuksesta käyttötalouteen. Word pohjaan sisällytetään kuvat hankkeesta sekä sen sijoittumisesta kaava-alueeseen. Tekstiosassa selvitetään mm. miten hanke kytkeytyy palveluverkkosuunnitelmaan, kerrotaan hankkeen aloitusajankohta, hankkeen kesto, ja hankkeen valmistumisajankohta.

Metsolan päiväkoti, uudisrakennus

6.500.000 €, aloitus: 2019

käyttötalousvaikutus: +72.000 €/v

Laajuus uusien suunnitteluohjeiden mukaan 1.850 brm². Palveluverkkosuunnitelmassa on esitetty pienistä päiväkotiyksiköistä luopumista ja uuden päiväkodin rakentamista. Uuteen 6-osastoiseen päiväkotiin keskitetään Rajamäen alueen esikoulu-toiminta. Henkilökunta siirtyy. Luonnossuunnittelu alkoi 2017. Rakennussuunnittelu valmistuu joulukuussa 2018. Rakennustyöt 2019-2020.
